

Töö- ja puhkelaagrid täitsid laste taskud raha ja südame rõõmuga

Omaaegsetes töö- ja puhkelaagrites kogusid lapsed suvel mõne nädalaga korraliku taskuraha.

PEKKA ERELT

pekka.erelt@ekspress.ee

Meist paljud mäletavad aastakümnetetagust aega, kui koolide juures olid aiad ja põllulapid, mida õpilased ise harisid. Juba esimestest klassidest peale tegelesid lapsed kooliümbruse korras hoiuga, aga ka istutasid metsi. Maa-lapsed pidid apteekidele koguma arvestatava koguse ravimtaimi. Raha nende tööde eest ei antud, kirja läksid need ühiskondlikult kasuliku töö (ÜKT) tundidena. Tööd tegema õpetati maast madalast. Et seda saatis ideoloogiasoust, on iseasi.

Juba 8-10aastastel lastel oli võimalik endale ka taskuraha teenida. 1960. aastatest alates said koolilapsed suviti käia töö- ja puhkelaagrites (TPL). Paljused tegutsenud TPL rakendas lapsed peamiselt põllutöödele: sööda- ja suhkruppeedi jm rohimisele ja harvendamisele. Vanemad koolilapsed tõstsid raskeid heinapalle.

Tavaliselt paar nädalat kestnud TPL polnud meelakkumine. Põllul oldi hommikul kella üheksast kuni lõunani. Köblata tuli ka kõrvetava päikese all ja vahel olid vaod nii pikad, et silm lõppu ei seletanud. Aga lapsed olid rõõmsad ja pole kuulda, et töö oleks ohustanud tervist ning rikkunud kellegi vaimseid ja füüsilisi võimeid. Vastupidi, need päikeses, tuules

KÄIB TÖÖ JA VILE KOOS: Rakvere rajooni Vinni Nädissovhoosi töö- ja puhkelaagri lapsed põllul rohimas. Foto juulist 1980.

ja vihmaski karastunud lapsed ei kildunud D-vitamiini puuduses ja teadsid raha teenimise hinda.

„Lapsed olid kõik hoitud ja väike taskuraha teeniti ka, vastavalt sellele, kui mitu meetrit igaüks rohis ja kui korralikult töö tehtud sai. Arvan, et TPLide parim kasvatuslik tulemus oligi töö vajalikkusest arusaamine ja oskus tööd teha,“ meenutas 2003. aastal Õpetajate Lehes kunagine Orissaare kooli õpetaja **Urve Läänemets**.

Sellelga võib kahel käel nõus olla. Hiljutine lehelaste ärakeelamise lugu näitab aga selgelt, et niisugune tegelik töökasvatus on nüüd Eestis ajalugu. Kui praegu keegi julgeks 8-10aas-

tased lapsed põllule rohima saata, saaks ta kaela tööinspektsiooni, lastekaitse ja politsei. Sest juba viis aastat tagasi teavitas tööinspektsioon avalikkust, et kergeid põllumajandustöid tohib teha alates 13. eluaastast.

Toona hoiatas tööinspektsiooni peajurist **Meeli Miidla-Vanatalu**, et ka kodus ei tohi TPLi teha: „Soo-vituslik on see, et ka lapsevanemad järgiksid lapsi kodus tööle rakendades samu nõudeid kui tööandjad. Näiteks ei sunniks väikest last rohimatundide viisi palava päikese käes. Koduste tööde üle ei teostata riiklikku järelevalvet. Ent kui asi läheb äärmuslikuks, võib sekkuda lastekaitse.“

MIS TÖID ON 12–14AASTASED EESTI

Laura: Korjanud kummeliõisi ja marju (11–12aastaselt) kokkuostu viimiseks.

Inga: Ega maalastel peale sovhoosipõllul kõplamise ja marjakorjamise suurt valikuid polnud, kuid selle eest sai lisaks taskurahale ka ekskursioone – näiteks Tallinna Loomaaeda või Siguldasse.

Mari: Käisin Eesti Kunstiakadeemia sisseastumiskatsetel modelliks (ikka riietega). 14aastaselt käisin esmakordselt arheoloogilistel kaevamistel, Linnateatri lavaaugus.

Margit: Töötasin suvel Tõnismäe polikliiniku registratuuris (14–15aastasena), panin haiguslugude mappi tähestiku järjekorras riulitele ja arstidele hommikuks valmis. Tööpäev oli neli tundi, mõnikord hommikul, mõnikord pärastlõunal. Palk oli suht niru.

Liisa: Töötasin koristajana, loomade hooldajana, nõudepesijana, lastelaagri kasvatajana ja põllumajanduslikel töödel. Täna pole neist ükski enam lubatud. Aga omal ajal oli üliäge! See oli ikka väga võimas tunne, päriselt asju teha. Lisaks sain aru, et mis töö mulle huvi poolest sobib ja mis mitte. Mingit ahistavat tundide lugemist polnud. Korra kolhoosis pakuti, ja siis paar päeva käisin neli tundi tööl. Aga see tundus väga tobe – et mis niisama ülejäänud päev molutada. Hakkasin siis omal algatusel ikka kaheksa tundi tööl käima, elu läks kohe palju paremaks.

Siim: Restaureerisin Pirita kloostrit.

Anneli: 8. klassi järel töötasin pioneerilaagris köögitöölisena.

Kirsti: Tallinna kesklinnas olin suvel majahoidja. Hariduse tänava majades pidi trepikodasid pühkima ja paar korda nädalas pesema, Kaarli puistee ja praeguse viinapoe esise igal hommikul puhtaks

pühkima, sest puud ajasid sel aastajal palju pu-di. Teenisin 170 rubla, ostsin maki Elektronika 314. 15aastaselt olin aga terve suve Pegasuse ettekandja, nõudepesija ja jäätisekaaluja.

Anita: Eõmis olid täispikad tööpäevad kõplamist, kivikoristust, heinapallide ladustamist. Kaalumas sai töötatud vanaema asemel. Ravimtaimi korjatud ja apteeki viidud raha eest.

Tarmo: Töö- ja puhkelaager 12–13aastaselt, rähme rohimine. 14selt lihtsalt mustalt kolhoosis heinatööl. 15–17aastaselt malevas, need olid parimad suved. No ja enne seda kõike lihtsalt tädi juures marjakorjamine ja kõik muud kergemad talutööd.

Viktor: Pöögelmanni-nimelises tehases (Tallinna Pooljuhtakistite Tehas) töötasin paar kuud suvel, pidin mingeid raadiojubaide plaadi peale sirgelt asetama. Rublaaeg oli ja palk oli hea (ostud selle eest olid head ja vajalikud: kontsaga kingad kooperatiivpoest, neonroosa seljakott jms). Kolleegiks oli klassiõde ja tore oli tööl käia, asjalik täiskasvanud inimese tunne oli. Miinuseks – tekkis rähme allergia teatud metallide vastu.

Tõnu: Olin sitke spordipoiss ja läksin koolivaheajal kolmeks kuuks Eesti Energiasse kraavikaevajaks. Muijal nii hästi ei makstud. Raha oli vaja, et kool lõpetada.

Eerik-Niiles: Käisin 12. eluaastast igal suvel arheoloogilistel kaevamistel ja esimesed aastad hoiti mind põhiliselt labida peal. Kõhvlid tulid hiljem. Esimene raha eest töö või isegi äri oli kuueaastaselt vanatädi aiast marjade korjamine, millest mul osa lubati tänaval ära müüa ja raha endale jätta.

Valdur: Mina töötasin Vabaõhumuuseumis. Niit-

KÄIB TÖÖ JA VILE KOOS: Eesti õpilasmalevas töötasid 15-18aastased noored. Malevlased vihtusid kõvasti tööd teha, aga peeti ka suurejoonelisi pidusid-kokkutulekuid.

Omaaegsed töö- ja puhkelaagrid andsid juba alla kümneaastastele lastele võimaluse välja teenida oma aja mõistes arvestatav rahasumma – näiteks jalgratta ostmiseks. Ühe suvega rattaraha siiski kokku ei saanud, ligi poole aga küll. Tänapäeval oleme aga äärmuseni viidud kaitsepiirangute pärast jõudnud Eestis olukorda, kus lapsed peale lille liigutamise muud tööd enam ei tohigi teha ning rattaraha peavad andma vanemad – kui neil seda on. Paljudele lastele, kus pere võimalused kasinad, on suvetöö elulise tähtsusega, kuna enda teenitu on lapsele üleüldse ainsaks taskurahaks oma väikeste unistuste täitumisel.

FOTOD EESTI FILMIAHIV, TOOMAS VOLMAR, HELINA LIOK, KALEV LILLEORG, ERAKOOGU

APSED TEINUD

sime (vikatiga) õuesid ja teede pervi ning raiusime (kirvega) võsa. Neli tundi päevas ja saime 40 rutsi kuus palka + väljamaalastelt nätsu. Kui lubasime niita, siis vahel ka rubla pihku. (11–13aastaselt 1970ndate keskel)

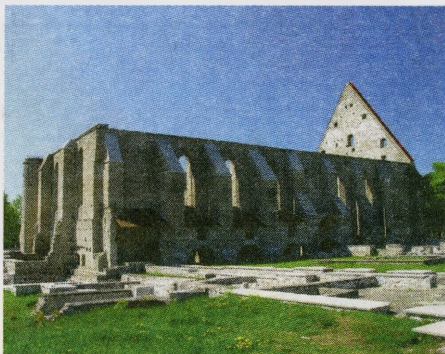
Tarmo: Müüsin Vabaõhumuuseumis Pep-sit ja karaskeid. Eredalt on meeles, kuidas saab bus Enelin Meusi delegatsioon eesotsas Paco Rabanne'iga. Olin oma müügileti ühe kooguga kaevu veerele üles seadnud, kui prantslastest moehiidi tigi jalutas. Langetas siis pilgu kõigepealt sügavale veesilma ning puuris seejärel veel sügavamale mulle silmisse ja tõi kuuldale elutarga mõttetera, mis oma prantsuskeelsuses mulle muidugi täiesti arusaamatuks jäi. Naeratasin ja noogutasin, ise mõttes kirudes, et miljonärinapi mu karaskeid osta ei raatsinud.

Kristel: Tasu eest töötasin esimest korda 13aastaselt (1979. aasta suvel) Kuusalu metskonnas tulevalves. Iga tunni tagant tuli tulevalvetorni tippu ronida ja binokliga vaadata, ega mets ei põle. Kui kuskilt tossu tuli, pidi konjummeetriga [goniomeetriga] suuna kindlaks tegema.

Katrin: Tegin suveniire – puust plaadikesi, millele oli sisse põletatud Munamäe vaateorn ja kolm kuuske, käisid paelaga kaela. Üks sugulane, kes tornivahis oli, müüs neid. Otsin jalgratta.

Elo: Olin 14aastaselt lastesõimes sees koristaja-või potitajatädi.

Kadri: 8aastaselt läksin Kasari kolhoosi kartulipõldudelt koloraado mardikaid otsima. Pidin pulgake käes, ümber pöörama kartulivõrseid ja leitud kahjurid klaaspurki koguma. Põld oli vahet 14 hektarit. Peale lepatriinu vastsete muid

kahjureid ei leidnud. Kuid suvise palgarahaga sain 88 rubla eest osta sportjalgratta Turist. See on mul siiani alles ja kasutusel.

Raigo: 13–14aastaselt töötasin kaks suve põllult kivide korjajana. Oli ka miski kaal kividel, mida me tõsta ei tohtinud. Ehitasime Käina kooli staadioni ja värvisin lauda uksti. Tore oli. Kell kuus tuli buss järele ja kell kaks viis koju. Süüa sai ka ja kivisõda pidada, palju jaksasid. Teenistuse eest sain osta oma esimese kassetika.

Evi: Minu lapsed (alates 8–9 aastast) olid abiks arvutimessidel, demosid pikad päevad masinaid, said palka ja olid väga rahul. Lapsed tegid muid töid ka – kraamisid kontorit. Üks tütardest, toona 8–9aastane, oli küll väga löödud, kui talle riigimaksude olemus kohale jõudis – et mida, mina teen tööd ja siis võetakse üle poole rahast ära. Ise korjasin 9–10–11aastasena koos õe-venna ja onulastega Võrtsjärve ääres pudeleid. Pesime puhtaks ja viisime poodi. Suvine teenistus oli päris korralik. Käisime ka kõplamas, aga ühe päevaga sai kõigil villand.

Peeter: 15aastasena olin autoremondilukksipa õpilane. Igaveste popp oli MAZe ja Gaz 52/53 aidata remondida.

Rain: Kühveldasin vanaisa firmas peenruldala läbi sõela ja sealt kilekotti, mis siis edasi poodi müüki läks.

Marika: Piletikontrolör Tšehhi lõbustuspargis.

Marika: 14selt lasteaias söögitadi/kasvataja abi. Enne seda oli peenarde kõplamine kolhoosipõllul. Lapsed on tegelenud postkaartide ja märkide müümisega vanalinnas.

Kaja: Käisin suurfarmis tööl, nooremava värvisin torusid, siis lubati piimatorusid pesema, seejärel karjatasin 100pealist lehmakarja ja söötsin haljast traktori pealt selle järele, kui kari oli õhtuseks lüpsiks lauta aetud, ning juba suuremana töötasin laudas nn päevavalves – tuli jälgida tiined lauta jäetud loomi, olen isegi ühe vasika üksinda ilmale aidanud. Päevavalve pidi ka lauta puhastama, sõnniku lauritrest vahekaiku tõmbama, et traktor saaks sõnniku laudast välja lükata, samuti tuli pühkida vahekaike. Füüsiliselt rasked tööd olid need kaks viimast, sõnnikuhaisused, hommikused varasest tõusmised. Ja haigeks ei saanud jätta, sest asendajaid nappis. Aga tore oli ja teenisin ka hästi.

Kadri: Mina olin ajakirjanik

Kristen: Jagasin Soomes lehti postkastidesse (maksti ajalehtede arvut pealt) ja töötasin videolaenutuses (tunnitasu eest).

Kristjan: Saekaatris ladusin prusse ja laudivirna. Vedasin otseposti Pääskülas laiali.

Kadri: Müüsin suvel rannas minigolfväljakute pileteid. Miskipärast oli üks olulistest osatudest, mille teenitud palga eest tegin, pruuni värvi huulepulka.

Ülle: Suvel maal külas olles koos onutütardega kolhoosi aiandis põllumajanduslikele töödel. Rohisime, korjasime kurke ja tomateid. Esimesest palgast ostsime emale kingituseks nahast rahakoti (varem ei olnud nii hinnalise kingi tarbevahendeid). Ja endale jäi veel kõvasti raha üle.

Helene: Mina voltisin Pärnu Leivakombinaadis tordikarpe.

Ingrid: Müüsimme tantsupeol keraamikate (mitte enda tehtut), viisime taarat. Pääskülas tegime mingeid tibusid savist ja männiokasest ja müüsimme neid tänaval möödujatele kopkate eest. Aga üldiselt tuli nääma tööd teha (rohida, kõblata, heina teha, riisuda jms), see oli elementaarne osa elust, otseselt vanaema juures maal olles ja töödega aidates pappi ei saanud.

Uku: 14aastaselt vedasin Stockholmis reklaame laiali, töötasin nädalavahetustel raadiopoes müüja abilisena ja lugusin eesti keeles raadios uudiseid ja aitasin emal teha eestikeelseid ususaateid. Esimene ost oli Mike Oldfieldi LP.

Rasmus: Ravila kolhoosis tegime rohujuhu, viskasime siloaugu juures soola ning märkisime autosid üles. 13aastaselt oli suvetööks Tallinna Hipodroomil talipoisiks olemine: kuu aega tööd ja peaaegu paar uusi kingi.

Maryn: Mina hakkasin raha teenima 14aastaselt keskhaiglaga sanitarina.

Priit: Käisin geoloogidega marsruutidel kaasas ja kaevasin nende jaoks maa sisse meetrisügavusi auke, et nad maapinna kihte saaks vaadelda ja kaardistada. Smugeldasin ennast üliõpilasmaleva liikmeks ja ladusin Piritall botaanikaaias paekividest kraavikaldaid.

